

Ярослава Мельника не дарма називають унікальним явищем сучасної літератури. Одрозу три країни Європи мають за честь вважати його твори своїм золотим літературним фондом. Його книжки багато разів потрапляли до короткого списку «Книга року» у Литві, а також висувалися на здобуття Європейської літературної премії. 2012 року автор став фіналістом конкурсу «Книга року» за версією Бі-бі-сі в Україні.

У світі, де очі вважаються атавізмом, а можливість бачити — божевіллям, з'являється зрячий юнак. Габра намагаються виликувати, але йому вже судилося дізнатися про страшну таємницю правителів цього грандіозного хмарочоса-держави, де мільйони людей контролюються електронними давачками і не здогадуються, що живуть за змарами... Чи вдасться йому втекти від Міністерства контролю? Три світи, три кохання й вічна туга за свободою і світлом — це те, що робить роман Мельника духовним явищем.

Чомусь здається, що це проза, якій судилося пережити час. Ми ще не мали такого письменника.

BBC UKRAINE, Україна

Ярослав Мельник — один із найтаємничіших сьогодинішніх письменників в Литві (...) «Далекий простір» — серйозний роман. Він жахливо космополітичний. І це добре. Потрібно нарешити побачити, чим може закінчитися глобалізація, яку наші політики уявляють як безсумнівний позитив.

KULTŪRA, Литва

Його батьки познайомилися в ГУЛАГу, він є «сином Сталіна». Він говорить про все з ніжністю: про свої філософські книжки, в яких розмірковує, демонструючи добру школу Достоєвського, про зв'язок між гріхом і свободою...

LA CROIX, Франція

www.trade.bookclub.ua
www.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-5684-5

9 789661 456845

Ярослав Мельник

ДАЛЕКИЙ ПРОСТІР

Ярослав Мельник

ДАЛЕКИЙ ПРОСТІР

*Бачити – злочин.
Ласкаво просимо
до світу майбутнього*

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

ЯРОСЛАВ МЕЛЬНИК
ДАЛЕКИЙ ПРОСТІР

Ярослав МЕЛЬНИК

ДАЛЕКИЙ ПРОСТІР

ХАРКІВ 2013 КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
ББК 84.4УКР
М48

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Сергій Ткачов*
Колажі *Надії Величко*

- © Мельник Я., 2013
- © DepositPhotos.com / Michele Piacquadio, Andrejs Pidjass, Mariusz Patrzyk, Dimitris Kolyris, обкладинка, 2013
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2013
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2013

ISBN 978-966-14-5684-5

СВОБОДА УКРАЇНСЬКОГО ЛИТОВЦЯ ЯРОСЛАВА МЕЛЬНИКА

На початку інтелектуально й емоційно замулених 80-х рр. минулого століття він зчинив у літературній Україні цунамі, щоб не сказати простіше — рейвах. То був досить дивний і, поза всяким сумнівом, сміливий меседж, як на той ідеологічно похмурий час. Живучи посеред своїх поліських лісів і боліт, відірваний від «принад» столичних багаточарових «тусовок», він «замахнувся»... на метафору в поезії тогочасного покоління українських романтиків.

Замахнувся — бо заговорив не тодішньою єдиною — езоповою — мовою справжньої літератури, а заговорив словами, приступними для кожного, навіть для того, хто далекий від літературного процесу. Він осмілів так, що його критичні інвективи вилилися майже в ультиматум. Мовляв, читач (читай і розумій: *тодішнє суспільство*) зараз перебуває в тому критичному стані, що потребує не метафор, а сповідальності. Роз-ка-зу-ва-но-сті, сказати би.

Можливо, автор теорії «сповідальності» в українській літературі так і залишився б «примітивом» для «эстетствующих» критиків, коли б тодішнє казарменне радянське суспільство не захлинулося у справжній — не поетичній — сповідальності історичних та художніх текстів репресованих, депортованих, замордованих, невинно знеславлених чи поспіхом прощених громадян колишнього СРСР.

І може, тільки тоді (у всякому разі, мені) стало зрозуміло, про потребу *якої* сповідальності йшлося для Ярослава Мельника. Для мене стало очевидним, що клич до «сповідальності» у творчості — це був клич до Правди і Знань про самих себе, не відкидаючи при цьому ні метафори, ні образу загалом.

Суто людська (життєва) історія Я. Мельника, надовго замкнута німим радянським часом, також дає ключ до розуміння отої його упертої наполегливості в дискусії про «сповідальників» і «метафористів». Він дитя батьків-бранців радянського ГУЛАГу, що вже само по собі означало тавро від народження, а отже, необхідність своєрідної метафори для означення всього того, про що не можна тоді було казати вголос чи прочитати у книжках тодішніх літературних генералів. І його письменницький шлях — шлях від українського селища Смига на Рівненщині до паризьких видавництв через литовське громадянство — якнайточніший GPS для будь-якого свідомого митця з українським корінням. Незалежно від часу.

Круто змінивши плин свого життя на гребені переломної доби, Ярослав Мельник не подався у внутрішню еміграцію — силою життєвих обставин він опинився в Литві, а згодом прийшов і в литовську літературу... через

литовську мову. Та що там прийшов — увірвався: його перші дві книги *«всіх приголомшили, тому що такого серед пишучих до сих пір не було. Хоча книги Я. Мельника повинні були довго чекати своєї години, однак його помічають оцінювачі літератури. Те, що литовська література може похвалитися талантом Я. Мельника і що його книги все частіше презентуються — добра ін'єкція литовській літературі»*. Це голос із «критичного» цеху літературної Литви.

Нині Я. Мельник займає свою нішу в ній і є не схожим ні на кого із прибалтійських письменників, незмінно посідаючи топ-місця в сучасній литовській літературі. Критики наголошують, що він запровадив у цій блискучій літературі свій — модерний — напрямок розказування про світ і екзистенційні пошуки людини в цьому світі.

Його проза — не по-українськи стримана, по-чоловічому небагатослівна, з незвичною для мене енергетикою, незвичними фантазмагоріями, наукоподібною містиккою. До того ж у романі *«Далекий простір»*, як стверджують навіть литовські критики, *«...нічого литовського нема. Він жахливо космополітичний»*. Та його містичні, вигадані герої б'ються над тими ж проблемами, які не дають спокою і моїм — таким українським — персонажам. Хто ми? Звідки? Що таке совість? Мораль. Сумнів. Вибір. Бог. Віра...

Письменник уникає історичних реалій. Географічних назв. Актуальності. А проте під час читання не полишає відчуття неймовірної близькості до отих *«незрячих»* Мельникових персонажів з *«Далекого простору»* — тотально контрольованих спецслужбами, зомбованих новітніми технологіями, сто раз одурених нібито приладами глобалізованого світу, який насправді несе в собі величезні загрози й реальні руйнації людському життю та людській душі.

На перший погляд роман-трилер *«Далекий простір»* акумулює в собі багатопластову філософію невичерпних питань і нерозв'язаних дилем, пов'язаних з отими вічними — майже проклятими — проблемами Людини і Бога, Совісті і Безчестя, Конформізму і Бунту. Я. Мельник за допомогою вражаючої уяви показує, яким чином цей світ, що перебуває поза нашим зором, відкривається прозрілому. І байдуже, що події в романі відбуваються невідомо де і в якому часі. Насправді — це наш час: час двоюбою зі Злом, захованим в оболонку прогресу.

По прочитанні цього роману розумієш, що Слепий повинен стати Зрячим. Навіть ціною великих і болючих утрат. *«Далекий простір»* понад усе кличе до свободи кожної живої істоти, до краси, до Бога. І це стосується не лише головного героя, Габра, але й кожного з нас. Вірші у прозі забороненого поета, які супроводжують весь роман, — ніби лейтмотив, що, як у справжній симфонії, вириває знову і знову, здатний викликати в читача слюзи й катарсис.

Ось такі — дещо кострубаті — думки нав'яв мені роман-утопія Ярослава Мельника *«Далекий простір»*, який я з великою прихильністю і добрим словом рекомендую українському читачеві.

Марія Матіюс

Присвячую моїм батькам,
Наталі та Йосипу,
в'язням ГУЛАГу

...Навколо світло і далечінь,
а тут вічна темрява
і «близький простір».

Окс Нюрн

Я, я увірвався у твоє життя, у твоє життя, розумієш? Ким, ким? Не знаю. Увірвався я в твоє життя — теплим дотиком, ось цим обличчям — дивися, найбільше словами. Ще — хвилинною мрією, можливо. Хвилинною мрією — була і минула. Мрією, можливо, ще чимось живу я в тобі. Не знаю.

Чужих доль сповнене твоє життя, моє життя. Ні, не чужих. Життя людини.

Живеш ти на цій землі, живу я з тобою, ми всі. Заповнюючи один одного.

Чому ти живеш у мені, чому? Твої думки про мене, мої думки про тебе, наші думки про багатьох, багато хто думає про нас. Про кожного з нас, про нас разом. Думають багато хто і живуть нами. Ах.

У цьому житті, на кінчику двадцятого сторіччя.

Голки тисячоліть, що мчить — куди? Куди?

Ми, п'яні від швидкості, один в одному, напередодні небуття.

ЧАСТИНА I

ДИСПАНСЕР (І)

Щоб орієнтуватися, Габр міцно стиснув повіки і рухався, відгукуючись на акустичні датчики диспансеру. Взагалі-то він усе життя, до того жахливого, що сталося з ним, добре орієнтувався в простому просторі. Простий простір складався з поворотів припустимої складності. Як і його однолітки, Габр відчував перешкоду, не доходячи 1 м 30 см. Це був заліковий рівень випускного іспиту. На змаганнях коледжу шостого розряду, який він колись закінчив, він угадав перешкоду, не доходячи 2 м 5 см. Це не був світовий рекорд — 17 м 33 см, — але Габр таки пишався цим своїм досягненням. На відстані півметра він міг визначити загальну форму предмета, а на відстані 20 см — матеріал, із якого був зроблений предмет. Усе це входило в обов'язкову програму коледжів шостого розряду, а Габр був здібним учнем.

Тепер, однак, він рухався вузьким коридором, звертав то ліворуч, то праворуч, орієнтуючись на акустичні датчики. Вони звали, впливаючи на його тіло, з-за кожного рогу. Диспансер Міністерства контролю був лабіринтовою спорудою шістнадцятого ступеня складності, а в будівлях, складність яких перевищувала простий ступінь, скрізь стояли акустичні датчики Обра.

Габр рухався повільно, ідучи за ланцюжком сигналів, що передавалися з усіх боків: вони вели його заявленим на пропускному пункті маршрутом прямо у відділ психодіагностики. Йому не потрібно було вслухатися в простір попереду: датчики сповіщали про наближення кожного

зустрічного, і Габр задалегідь звертав до лівої стіни. Він плив по коридорах, повністю відключившись, довірившись силі, що його вела.

Нарешті шкіру обличчя обдало потужним пучком дельта-випромінювання, і Габр зупинився. Це була мета.

— Заходьте, — почув він чийсь голос разом із легким шумом, який супроводжував рух розсувних дверей.

Через кілька хвилин впевнений авторитетний голос говорив йому:

— Вам нема чого переживати. Головне, що від вас вимагалось, ви зробили. Лише дільничний контролер міг вам допомогти. Тепер ви в надійних руках, заспокойтеся.

Габр сидів, поклавши руки на коліна й опустивши голову.

— І що ж мені робити?

— Ваше захворювання рідкісне, але відоме медицині. Основне — виконувати вказівки Міністерства контролю. І ви не повинні нікому про це говорити. Ви самі маєте розуміти, що вас чекає в іншому разі. Є хвороби, про які хворі нікому не розповідають.

Габр уважно слухав.

— Ваш жах від сприйняття простору — логічний, — продовжував голос. — Галюцинація простору відома психіатрії споконвіку. Більше того, скажу вам відразу, відомі також випадки масового психозу.

— Але ж простір існує, — сказав Габр.

— Так, — відповів голос, — близький простір, ви це повинні знати не гірше за мене. Між мною і вами зараз близький простір. І хай би де перебували, ви завжди будете в зоні близького простору. Звідси затишок і відчуття безпеки, властиві людині. Ваші хворі органи почуттів галюцинують те, що медицині відомо під назвою «далекий простір». Це серйозне порушення світосприйняття. Навіть

у таких непотрібних, рудиментарних органах, як апендикс, волосяний покрив, іноді відбуваються запальні процеси, і вони починають шкодити тілу й душі людини. Що ж тоді говорити про очі?

— Очі не є рудиментом, — зауважив Габр.

— Ви маєте цілковиту рацію, — погодився голос. — Вони завжди служили вмістилищем слізних залоз і тільки. Власне, очі — це дві слізні залози. Але, як вам відомо, і шлунок здатний вимовляти слова, зокрема у черевомовців. Різниця лише в тому, що черевомовлення не травмує психіку, а у вашому випадку їй завдається серйозна шкода, і це спонукало вас добровільно звернутися до нас, чи не так?

— Так, — підтвердив Габр.

— Ви маєте зрозуміти, — продовжував переконувати голос, — Державне Об'єднання та його інститути існують уже сімнадцять числень, і весь цей час вони працювали для блага людини. Жах, який ви відчуваєте при галюцинаціях, завдає вам надмірних страждань, чи не так? Ми позбавимо вас цих неприємних станів. Але ви повинні виконати дві наші умови: бездоганно приймати призначені ліки плюс носити пломби на очах до повного одужання.

— Що таке пломби на очах? — запитав Габр.

— Це дуже рідкісний і стародавній засіб боротьби з психозом далекого простору. Колись, до винаходу активних мозкових агентів, що пригнічують галюцинаційні центри, це був єдиний засіб порятунку від марення. Суто механічний. Пломби ці вже не одну сотню років лежать у Головному сховищі Третього відділу нашого Міністерства незатребувані, для таких от виняткових випадків, як ваш.

— Це винятковий випадок? — запитав Габр.

— Безумовно. У моїй лікарській практиці — перший. Але, чесно кажучи, і від своїх колег я ні про що подібне не чув. Та й у наших газетах не читав. Все, що я вам розповідаю про психоз далеких просторів, — мало кому відома вузько-професійна інформація, забута через непотрібність. Але свого часу, готуючи захист дисертації про історичні психози, я провів не одну ніч, вивчаючи в архівах психоз далекого простору. Так що, молодий чоловіче, наша зустріч не випадкова. У Головному Статистичному Управлінні після дзвінка вашого дільничного контролера ледве розшукали мене. Я б навіть сказав, що в цій справі є тільки два професіонали на все Державне Об'єднання: я і такий собі Роджен із мегаполіса в А-квадраті. Тільки він і я можемо зрозуміти, що з вами відбувається, що ви відчуваєте.

— Спасибі, — Габр підвівся.

— Ви підвелися? — поцікавився лікар.

— Так, — відповів Габр.

— На жаль, пломби ще не надійшли зі сховища, їх там не просто відшукати. Тож зараз ми накладемо на ваші повіки звичайні прокладки, а за тиждень запломбуємо очні отвори на півроку.

— Півроку? — перепитав Габр.

— Так, саме стільки необхідно для поступового, безпечного для вашого здоров'я придушення галюцинаційних центрів у мозку.

— Але хірургічне втручання не знадобиться?

— Це крайній випадок. Виписаний вам біцефрасол майже не дає збоїв.

Габр почув, як розсунулися двері і хтось підійшов до нього. Чийсь делікатні руки наклали на його очі м'які прокладки.

— Коли будете вмиватися, старайтеся, щоб не потрапила вода, — промовив жіночий голос. — Зазвичай вони добре тримаються.

ЗМІСТ

Свобода українського литовця Ярослава Мельника	5
Частина I	11
Частина II	91
Частина III	177
Частина IV	269

Літературно-художнє видання

МЕЛЬНИК Ярослав

Далекий простір

Роман

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *К. В. Шаповалова*
Відповідальний за випуск *Т. М. Куксова*
Редактор *О. М. Хвостова*
Художній редактор *Н. В. Переходенко*
Технічний редактор *А. Г. Верьовкін*
Коректор *І. Г. Веремій*

Підписано до друку 05.08.2013. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 15,12.
Наклад 3000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
у ДП «Видавництво та типографія “Таврида”»
95040, Україна, АРК, м. Сімферополь, вул. Ген. Васильєва, 44

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля»»

61140, г. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел/факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Одеський підрозділ

65063, м. Одеса, вул. Армієвська, 8-В
тел. +38 (048) 776-07-67
e-mail: odessa@bookclub.ua

ЗАПОРІЖЖЯ

ФОП Савчук Ю. Д.

69057, м. Запоріжжя, вул. Новобудов, 3
Тел.: +38 (050) 347-05-68
e-mail: vega_center@i.ua

ДОНЕЦЬК

ТОВ «ВКФ «Універсальний бізнес»»

83096, м. Донецьк, вул. Куйбишева, 131-Г
Тел.: +38 (062) 345-63-08
+38 (062) 348-37-92
+38 (062) 348-37-86
e-mail: ksd@kreda.net.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88

e-mail: support@bookclub.ua

Інтернет-магазин: www.bookclub.ua

«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Мельник Я.

М48 Далекий простір : роман / Ярослав Мельник ; передм. М. Матіос. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. — 288 с. : іл.

ISBN 978-966-14-5684-5

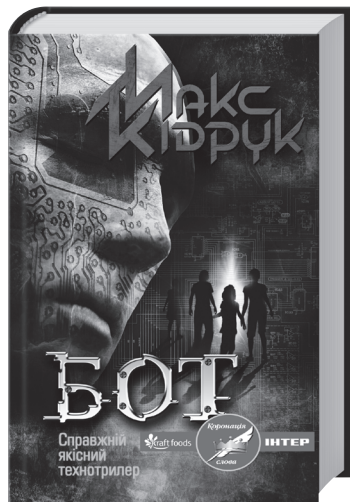
Той день, коли Габр уперше побачив небо, змінив усе його життя... У світі, заселеному незрячими, влада належить таємничій касті, але про це ніхто навіть не здогадується. Хто вони, ці «вищі люди», що правлять світом? Коли Габр починає бачити, його маюють за божевільного. Кохана відправляє його до Міністерства контролю, яке вилікує його від «галюцинацій». Однак боротьба за істину лише починається...

УДК 821.161.2

ББК 84.4УКР

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ТЕХНОТРИЛЕР!

Його попередник повернувся додому в цинковій труні, але Тимур цього не знає... і, відклавши власне весілля, вирушає до чилійської пустелі, щоб розібратися з ботами. Бот — це супротивник у комп'ютерній грі, просто програма, що наслідує дії людини, — Тимур таких чимало написав, розробляючи 3D-стрілялки. Але хлопець навіть не здогадується, що у пункті призначення на нього чекають створені ним же самим боти, тільки втілені у плоті...

ОДВІЧНЕ ЖИТТЯ. ДАР ЧИ ПРОКЛЯТТЯ?

Мрія про вічну молодість завжди приваблювала людство. Вона залишалася недосяжною, аж поки корпорація «ТІЛО™» не розробила унікальну методу продовження життя шляхом... переселення душ. У світі, де панує сила гаманця, твоє тіло належить тобі, аж доки хтось не захоче його придбати...